

Népének és hivatásának elkötelezettje volt

Százhusz éve született **Árva Árpád**, a két világháború közötti nagyváradi magyar újságírás meghatározó személyisége, az erdélyi kisebbség jogai mellett minden időben kiálló író, költő, közéleti személyiség. Négy gyermeke közül a legkisebb, a Nagyváradon született, Bukarestben felnőtt s Brassóban élő Ágnes írta az alábbi megemlékezést az évfordulóra.

Árva Árpád Szatmárnémetiben látta meg a napvilágot 1902. április 21-én, a nagyváradi Premontrei Főgimnáziumban érettségizett, családi nehézségek miatt azonnal munkát vállalt, s közben nagy akarattal tanult tovább a nagyváradi Jogi Akadémián és a Szegedi Tudományegyetemen. Huszonkét évesen kezd újságírással foglalkozni. Első írásai a *Magyar kisebbség* című folyóiratban jelennek meg. Szerkesztője a magyar kisebbségi érdekeket védő *Magyar Szó* című lapnak (1926). A lapot többször betiltották, de más-más címmel (*Új Magyar Szó*, *Magyar Kurír*, *Erdélyi Magyar Szó*) újból megjelent. Népének és hivatásának elkötelezettje, az újságírást nemzeti szolgálatnak tekinti: „Az volt régen a felfogás, hogy az megy újságírónak, aki más pályára nem mehetett. Ezt a téves hitet megdöntötte az a valóság és tény, hogy az újságírás átértékelődött. Nemzeti szolgálattá vált, olyan nemzeti hivatássá, mely felelősséget és hivatástudatot feltételez. A sajtó nagy hatalom, azonban mi nem akarunk ezzel a hatalommal élni.” (*Estilap*, 1941. dec. 18.)

Az újságírás mellett „a rímben száguldó írás végzetes, örök szeretete” versírásra készíti. Verseiért 1929-ben elnyeri a Szigligeti Irodalmi Társaság díját. Első önálló verskötete a *Regösök útján* (1931). A fennállásának negyvenedik évét jubiláló Szigligeti Irodalmi Társaság égisze alatt megjelent *Tíz tűz* című antológia (1932) az *Erdélyi Lapok* köréhez tartozó tíz fiatal, tehetséges író, költőt mutat be, köztük Ár-

vay Árpádot, Horváth Imrét, Bodnár Máriát, Béltky Lászlót, Ruffy Pétert, Sárközy Gerőt.

A vers- és újságírás mellett kibontakozik politikai tevékenysége is mint az ifjúság szellemi és kulturális vezetője. 1937-ben részt vett az erdélyi ifjúság Vásárhelyi Találkozásán. Megalapítása óta tagja az Országos Magyar Pártnak, majd nyolc éven át Bihar megyei tagozatának főtítkára. Teleki Pál kormánya idején (1940) a Magyar Országgyűlésben Nagyszalontát és környékét képviseli, országgyűlési jegyző. 1940 augusztusának utolsó napjaiban elvállalja a váradi polgárőrség parancsnokságát. A rendkívüli történelmi napokra emlékezik vissza tanúvallomásként a *Fény gyúlt a toronyban* című riportkönyvében. Ez 1942-ben jelent meg először, a második kiadás pedig 2011-ben látott napvilágot néhány válogatott versével kibővítvé.

Ady Endre költészetének nagy tisztelőjeként az Ady-kultusz őrzésében is szerepet játszott. Amikor senki nem gondolt Ady-ünnepre, Árva Árpád a legnagyobb világégés közepete, 1944 elején emlékünnepséget szervezett Nagyváradon a költő halálának 25. évfordulójára. Meghívására Dutka Ákos is eljött, s jelen volt Tabéry Géza és Csinszka második férje is (az eseményről a *Film, Színház, Irodalom* számolt be 1944. február 3-án).

Az *Estilap* főszerkesztője és tulajdonosa; 1944 tavaszán a németek betiltják lapját, bujdosnia kell, mert szerepel a németek feketelistáján. Családjával Budapestre költözik, és átéli a főváros ostromát. „Mikor akasztott embert termett a fa / Az utcán, és Jézus-Máriás / sírárok között döglött lovat falt az / utca népe s az excellenciás” (*Őnarckép*).

A háború befejezése után igazságtalan ítélezések áldozata, tízévi börtönre ítélik. Tildy Zoltán és Nagy Ferenc, egykori képviselőtársa bizonyítja, hogy nem vett részt a szélsőjobboldali pártokban, és a német megszállás alatt szabotálta a képviselőház működését. Az ítéletet a semmitőszék megsemmisítette, és 1949 májusában szabadul az Ocnele Mari-i (Vâlcea megye) börtönből. Szabadulása után állandó

megfigyelés alatt áll. Bukarestben keres megélhetési lehetőséget, menedéket családjának.

Harmincöt évig élt Bukarestben, távol szeretett városától, ahová egész életében visszavágyott. „Várad maga az örök ifjúság, örök élni akarás szimbóluma. Azt tanultam tőle, hogy ha már megszülettünk – élni kell tudni minden körülmény között” – írja a *Vén váradi házak* című verse utóiratában.

Kezdetben csak a szűk baráti körnek, családjának ír újból verseket, novellát. Besegít felesége, Á. Lőrinczy Jolán szakácskönyve szerkesztésébe (*A modern háziasszony*, 1964, 1965, 1967, 1968), fordít. A '60-as évek végén újra próbálgatja szárnyait: „Azt hiszitek, nincs reményem, erőm? / Ugyan már ki hinné jobban nálam, / Hogy a múlt romján is épül jövőm?” (*Születésnapomra*). Nemsokára szinte ontja magából a cikkeket, s ezek az *Előre*, a *Művelődés*, a *Hét*, a *Korunk*, a *Brasói Lapok*, a *Magazinul Istoric* hasábjain jelennek meg. Kiadják első ifjúsági regényét, a *Jumbó nem felejt* (1970) címűt, majd meséket, elbeszéléseket közöl a *Nagyapó mesefája* sorozatban.

Kitartó kutatómunkával feltárja a XIX. századi Bukarestbe került magyar emigránsok körét. A *Bukaresti krónika* című cikksorozata az 1948–49-es forradalom leverése után a román fővárosban menedéket kereső magyar forradalmárokról szól (*Emigránsok konzulja*, *Eladó egy Stradivarius*, *Barabás Miklós Bukarestben*, *Régi és új Thália*, *Az emigráció művelődési élete*).

„A múlt bolygatásának csak akkor van értelme, ha a belőle adódó tanulságokat levonjuk” – írja az *Elődök példája* (1973) című könyvének előszavában. Érdekes életutak írott emlékeit gyűjtötte össze ebben, rendhagyó művészpályákat, festőket, színészeket, énekeseket és muzsikusokat mutat be, olyanokat, akik a múlt századi Bukarestbe mentek szerencsét próbálni, és akik ott-tartózkodásuk alatt is megmaradtak magyarnak. A könyv románul is megjelent Gelu Păteanu fordításában *Pilda precursorilor* címen. *Szélsodorta falevél* című munkája (1973, 1983) Szathmári Pap Károlynak, a XIX. századi festészet, grafika és fényképészet ragyogó alakjának regényes életútját mutatja be. A művész iránti mély tisztelet diktálta a könyv minden sorát, s ez abban a tényben is gyökerezett, hogy Szathmári nyíltan vallotta magyarságát a havasalföldi fejedelem udvarában is. Megjelent román nyelven is, *Pictorul pelegrin* címen, Constantin Olariu fordításában.

Árvey Árpád szerkesztésében Veress Sándor 1848-as emigránsról és Veress András történetíróról *Apa és fia* címmel készült dokumentumfilm a Román Televízió magyar adásában, 1979-ben mutatták be, majd 2019 márciusában újra láthattuk. Szathmári Pap Károlyról is készült dokumentumfilm Árvey közreműködésével, 1981-ben vetítették a Román Televízió magyar adásában. Több irodalmi, kulturális témájú írása hangzott el a kolozsvári, bukaresti, marosvásárhelyi rádió magyar adásában. Bartók Béláról szóló, *Vendég a majorban* című írását a Petőfi rádió tűzte műsorára.

Nemcsak a múlt foglalkoztatta, a jelenben, kortársaiban is megtalálta a követendő „lámpásokat”, akik a romániai magyarság kultúráját, műveltségét gazdagítják. Írásaival példázta, hogy a szórványsors nem jelent szükségszerű beolvadást, és lehetséges az önépítő kisebbségi lét. „A szórványban élő magyarság számára különösen fontos a magyar értékeket ápolni és gyarapítani, így szerezve megbecsülést a magyarságnak az azt szinte egyáltalán nem ismerő idegen közegeben.” Vallja: „A nemzeti megmaradásra csak annyiban tarthatunk igényt, amennyire azt önmagunk elősegítjük. Ha azonban ezt a kérdést hanyagul és felelőtlenül kezeljük, önmagunkon kívül másokat ne kárhoztassunk a következményekért.”

(folytatás a következő oldalon)

Alkotástól kutatómunkáig sikeresen

A 7. Székelyföldi Grafikai Biennáléra közel 2000 pályamunka érkezett, 62 ország 844 alkotója jelentkezett a megmérettetésre. A legjobb 303 alkotás közé beválogatták a székelyhídi **Angyal Olívia** Álca című munkáját is.

A fiatal grafikussal már jó néhány évvel ezelőtt találkoztunk, akkor még nem a szárnyát bontogató művész került előtérbe, hanem műtétjéhez kértünk anyagi támogatást. Az azóta eltelt időben az eredeti szándékán változtatva mégsem orvosnak tanult, hanem a nagyváradi Művészeti Líceum elvégzése után a Partiumi Keresztény Egyetemen diplomázott grafika szakon, azt követően pedig vizuális kommunikáció mesterképzésen vett részt.

Jelenleg a Babeş–Bolyai Tudományegyetem doktorandusza. Kutatási témája az erdélyi kortárs magyar gyermekkönyv-illusztráció története. Mindeközben több nemzetközi sikert is bekasszírozott, az elmúlt évben a *Tedd láthatóvá a tudást* címmel a budapesti Ludwig Múzeum és a British Council által meghirdetett nemzetközi kutatói versenyen *Újraéledő szürrealizmus az erdélyi kortárs magyar gyermekkönyv-illusztrációban* című munkájával megosztott I. díjra érdemesítették. Egy hasonló témájú megmérettetésen, a Partiumi Tudományos Diákköri Konferencián szintén I. díjas lett, és OTDK jelölést kapott.

Jelenleg a margittai Horváth János Elméleti Líceum rajztanáráként keresi a mindennapit Angyal Olívia, és immáron három alkalommal bizonyította tehetségét a nemzetközi szinten is jegyzett székelyföldi grafikai biennálén

Népének és hivatásának elkötelezettje...

(folytatás az előző oldalról)

Írói tevékenysége elismeréseként a romániai Írószövetség tagjává választották. Szülővárosa, Szatmár fennállásának 1000. évfordulója alkalmából, 1973. február 8-án ünnepélyes keretek között a város díszpolgárává avatták. Születésének centenáriumán a Nagyváradi Ady Társaság 2002. április 26-án ünnepséget szervezett. Megemlékeztek még róla Bukarestben, Brassóban, Szovátán és Vancouverben is.

Tiszteletteljes, őszinte, sírig tartó barátság fűzte Márton Áron püspökhöz. A közös érdeklődés, a közös cél és sors, a kölcsönös tisztelet hozta össze őket. Kettőjük barátságáról 37 fennmaradt levél tanúskodik. Ezek többsége a Gyulafehérvári Főegyházmegyei Levéltár püspöki irataiban lelhető fel. Említésre méltó Árvaynak a szabadulása utáni első órákban, 1949. május 22-én írt levele, melyben végten háláját fejezi ki a püspöknek. 75. szüle-

tésnapján Márton Áron meleg hangú levélben köszönti, majd pár hónap múlva Gyulafehérváron személyes áldását adja 50 éves házasságára és családjára. Bernád Rita Magdolna főegyházmegyei főlevéltáros tanulmányt írt barátságukról (A Nagy Püspök barátsága egy nagycsaládos édesapával. Isten szolgája Márton Áron és Árvay Árpád író kapcsolata, *Keresztény Szó*, 2019/11.).

1985. szeptember 9-én Bukarestben bekövetkezett halála után hamvait Nagyváradon helyezték örök nyugalomra a Rulikowski temetőben. Sírfelirata a *Testamentum* című versének négy sora: „De amit viseltem / S mindig bátran védtem, / Órizzétek tisztán / Igaz emberségem.” Küzdelmes, eseményekben gazdag élete során szél sodorta falevélként hol az egekig repült, hol a sárba taposták, de minden körülmények között megmaradt embernek, népéért harcoló, igaz magyarnak.

Benedek Ágnes,
Brassó